

Jaarboek

Erfgoed Balen vzw

INHOUD

Een oorlogsdagboek uit de Kempen	7
Bevrijdingsverhalen uit Balen	23
Balen in 1916	43
Naar het boek "Oorlogsgebeurtenissen in Balen 1914-1918" F. Kemps	
De Kapel 'Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes' te Balen-Schoorheide	63
Het Kerkhof van Schoorheide-Malou	69
De vlucht van een Prins	87
Uit ons archief ...	95
De Tien Geboden	101
Balen in de media	105
Cuyvers Camiel, 80 jaar	131
Erfgoed Balen is een jaar lang 'Ambassadeur Heemkunde Vandaag'	135
Willy Goossens en zijn Bakkerijmuseum	137
In memoriam	139
Foto's uit ons archief	141

Beste lezer,

Dit nieuwe jaarboek is iets minder dik dan de voorgaande edities.

De vele andere activiteiten en de restauratiewerken aan het Oud Gemeentehuis slopten meer tijd op dan we dachten, waardoor sommige lopende bijdragen even bleven liggen en echt niet klaar waren voor publicatie.

Maar we kunnen nu al vertellen dat er volgend jaar, naar aanleiding van 40 jaar Erfgoed Balen, een extra dikke feesteditie zal verschijnen,

In dit nieuwe jaarboek is er weer veel aandacht voor '100 jaar Grote Oorlog'.

Eddy S' Jegers verleende zijn medewerking met een mooie bijdrage uit een oorlogsdagboek en Ludo Pauwels weet heel wat te vertellen over 'De vlucht van een Prins'.

Onze medewerkers van 'Balen Bevrijd' waren, net zoals de voorbije jaren, ook dit jaar weer zeer actief en brengen in deze editie een getuigenis over de bevrijding. Als laatste bijdrage met betrekking tot WOI wordt Balen in 1916 onder de loep genomen.

Verder vind je in dit nieuwe jaarboek bijdragen over o.a. het verdwenen kerkelijk patriomonium en een terugblik op het kerkhof van Schoorheide, korte bijdragen uit het archief, een stukje familiegeschiedenis, wat interessante informatie over ons dialect en natuurlijk ook de belangrijkste gebeurtenissen in Balen in 2015.

Graag wil ik ook nog even meegeven dat Erfgoed Balen dit jaar (tot november 2016) als Ambassadeur voor Heemkunde Vandaag door het leven gaat. Een titel om terecht fier op te zijn. In een korte bijdrage kan je er meer over lezen,

Tot slot wil ik, als voorzitter van Erfgoed Balen, al de vrijwillige medewerkers aan dit jaarboek van harte bedanken voor hun bijdrage, maar vooral wens ik U, als lezer, veel lees- en kijkplezier.

Richard Vermeulen
Voorzitter Erfgoed Balen vzw

EEN OORLOGSDAGBOEK UIT DE KEMPEN

Eddy S'Jegers

Naar aanleiding van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog zijn er reeds veel boeken verschenen. Er werd in het verleden steeds veel aandacht gegeven, en terecht, aan de mensen die hun leven gelaten hebben als gevolg van de oorlog. Toch leek het ons interessant om een beeld te schetsen, hoe twee gewone mensen uit de Kempen zich deze oorlog herinnerden.

Mijn grootmoeder liet me een schrijfboekje na, waarin ze de oorlogsbelevissen van haar man opgeschreven had. Het gaat hier dus niet over een dagboek dat op het front zelf geschreven is, maar over de herinneringen die mijn grootvader had aan die zware periode in zijn leven. Stans Flament noteerde de woorden van haar man zoals hij het haar verteld had. Verwacht dus geen literair hoogstaande tekst, maar een document over belevissen, zoals ze in hun geheugen achterbleven.

Ferdinand Van Decraen en Constantia Flament zijn mijn grootouders langs moederszijde. Nand was geboren in Balen op 6 februari 1899 en Stans in Lommel op 25 maart 1898. Ze hebben dus beiden zeer bewust de 'Grote Oorlog' meegemaakt. In 1914 woonden Nand en Stans als burenen in de tuinwijk van de zinkfabriek 'Vieille Montagne' in Balen-Wezel. We begonnen met een korte schets van de situatie in het begin van de oorlog, verteld door mijn grootmoeder. Verder in de tekst laat ze haar man zelf aan het woord.

HET VERHAAL VAN CONSTANTIA FLAMENT

Op 4 augustus 1914 vielen de Duitsers België binnen. De mannen trokken ten strijde: al vechtend moesten ze zich terugtrekken tot aan de IJzer, waar ze vier jaar stand hielden in modder en bloed, en waar ze heldhaftig gestreden en geleden hebben. "Niemand kan ooit begrijpen wat er in die loopgraven geleden, gevloekt en gebeden is", zei mijn man zaliger eens. Hij kon het weten, hij had het ondervonden. "Niemand kan het vertellen, ge moet het meegemaakt hebben", zei hij altijd.

De Duitsers hadden de fabriek (Vieille Montagne) bezet en allen moesten voor hen werken. De directie weigerde mee te werken en directeur De Bellefroid en onderdirecteur Fraipont werden gearresteerd en naar Duitsland gevoerd. Hoe lang ze daar gebleven zijn, weet ik niet meer. Er waren wel mannen die met de vijand werkten op 't fabriek. Die werden na de oorlog ontslagen, maar al diegenen die niet voor de vijand wilden werken, moesten alle 14 dagen naar de controle in Mol en kregen daar een stempel. Wanneer ze een rode stempel kregen betekende het dat ze naar Duitsland moesten gaan werken. Er waren er die gingen en anderen doken onder en probeerden Holland te bereiken, dat neutraal was.

In januari 1917 kreeg Nand Van Decraen, onze buurjongen, een rode stempel. Hij

Nand Van Decraen en Stans Flament huwden in Balen op 20 mei 1920. (foto: 001)

weigerde te gaan en dook onder, durfde niet meer thuis te blijven en ging zich met nog andere jongens bij vrienden verbergen. Na een paar dagen werden ze verraden en moesten ze vluchten. Samen met Frans en Louis Valkenborgs verbleef hij enkele dagen bij ons thuis. De ouders van Nand hadden met Jef Berckmans van Wezel, een vriend van hen, afgesproken om ze de grens over te doen. Het was heel gevaarlijk want ze moesten eerst de vaart oversteken in een roeibootje en dan naar de grens. Daar moesten ze door 3 prikkeldraden op twee meter van elkaar (1). Op de middelste stond elektriciteit, ik weet niet hoeveel volt, maar het was dodelijk. Er waren 5 draden boveneen. Het was zeer gevaarlijk en er waren al verschillende mensen gedood. Er reden gedurig patrouilles langs de draad. Op zekere dag was het zover dat ze gingen vertrekken. Met de donkeren kwam Jef ze halen omdat ze langs omwegen moesten gaan en Jef de weg goed kende, omdat hij veel gesmokkeld had. Ze kwamen aan de draad, eindelijk de laatste hindernis. Jef plaatste een houten kader, welke in het midden plooidde, tussen de elektriciteitsdraden. Er waren nog een paar jon-

gens bij hen en Jef liet ze voorzichtig door de kader kruipen. Hij bleef altijd als laatste. Het moest vlug en stil gaan. De laatste was juist door de kader, toen ze een patrouille hoorden. Jef kroop er snel door maar ongelukkig bleef hij even haperen. Ze trokken hem erdoor en vluchtten op goed geluk met hem verder. Ze wisten niet waar ze waren, want Jef was geraakt en een weinig bedwelmd. Ze kwamen in een kwacht terecht en bleven daar zitten. Het was vreselijk koud, maar de schrik was veel erger. Bij dageraad was Jef wat bekomen, en zagen ze dat ze maar enkele meters van de draad verwijderd waren. Snel gingen ze naar Bergeijk, het eerste dorp in Holland. De Duitsers konden hun niets meer maken.

Ze hebben zich aangemeld om naar Engeland te worden overgebracht. Ze werden naar Rotterdam gebracht en verbleven er in hotel Uranium tot er een schip vertrok. Op het eerste schip dat vertrok na hun aankomst was er geen plaats meer en ze moesten wachten op het volgende. Gelukkig maar, want het schip dat voor hen vertrok werd getorpedeerd en verging met man en muis. Een jongen uit Balen-Wezel was er

(1) De Draad, ook wel dodendraad of dodenhek genoemd, was een draadversperring die tijdens de Eerste Wereldoorlog door de Duitse bezetters in België was opgebouwd langs de grens van Nederland en België. Deze versperring stond onder elektrische spanning en moest verhinderen dat mensen, en dan met name oorlogsvrijwilligers, het land ontvluchtten naar het neutrale Nederland. Tevens probeerde de bezetter hiermee te beletten dat spionageberichten uit bezet gebied de in Nederland gevestigde geallieerde spionagediensten bereikten. De draad kostte velen het leven, maar kon niet verhinderen dat er op velerlei manieren mensen de grens wisten te passeren. Na goedkeuring door het Kaiserliche Deutsche Generalgouvernement Belgen te Brussel werd het plan in de periode van april tot en met augustus 1915 uitgevoerd. In juli 1915 waren de eerste delen al actief.]De versperring bestond uit vijf tot tien koperen draden die middels porseleinen isolatoren 30 centimeter van elkaar aan palen waren gespannen tot een hoogte van 1,5 tot soms wel 3 meter. De Duitsers verplichtten de Belgische gemeenten om de palen kosteloos te leveren. De barrière had een lengte van ruim 300 kilometer van nabij het vierlandenpunt in noordoost België tot in Knokke in het westen. Voor de bouw werden Duitse militairen van de Landsturm ingezet en ook Russische krijgsgevangenen en Belgische arbeiders, waarvan velen ontsnapten naar Nederland. Op de versperring stond op steeds wisselende draden 2000 volt draaistroom. Aan beide zijden van de draad was een extra hek met prikkeldraad geplaatst, om mens en dier van de draad weg te houden. Aanraking van de draad leidde tot elektrocutie met vaak de dood als gevolg. Naast de prikkeldraad lag een pad voor patrouilles.(bron Wikipedia)

De dodendraad (foto heemkundekring Amalia van Solms). (foto: 002)

De dodendraad en houten kader (foto heemkundekring Amalia van Solms). (foto: 003)